

I. Földrajzi fekvés és éghajlat

Póka falu [41.]* napjainkban Marossárpatak községközpontjához tartozik, Maros megye területén. Az 1876–77. évi területrendezést megelőzően Torda vármegyéhez tartozott. [57., 95. l.]

A múlt század végén (1891, 1893) megjelent egyes kiadványok a következőképpen írták le Póka fekvését: „A Sár-pataka messziről ered s több helyen elszélesedve tavakat alkot, ilyenek a nagyercsei, körtvekapui, unokai, toldalagi, puszta-almási kisebb tavak. A Sár-pataka mellett fekszenek: Nagy Ercse a jobb parton, ettől kissé távol Bala. A bal parton vannak: Körtvekapu, Unoka és Toldalag. Ezek már egészen erdőtlen, mezőségi faluk, melyeknek oldalos, sárga agyagos határuk van. A jobb partra átlépve: Puszta Almás, Mojós, Póka és Póka-Keresztúr falukat találjuk, melyeknek lakói vegyesen magyarok és románok, kik egészen baromtenyésztéssel és földműveléssel foglalkoznak.” [24.] Egy másik kiadvány szerint „Póka fekszik Maros-Torda megyében, Maros-Vásárhely és Szász-Régen városoktól csaknem egyenlő távolságra, a Maros jobb oldalán, attól mintegy 6 kilométernyire a Mezőség szélén.” [25.] A magas dombok völgyébe beszorított, hosszan elnyúló falu domboldala-inak tetejét főleg tölgyesek és gyertyánerdőségek borítják. Ezek övezik a települést, egyben utolsó nyúlványai a Mezőség egyik kapuja előtti erdőségeknek.

A helység keleti részén emelkedő dombok (Enyed, Ógát), és a nyugati részén elterülő szelídebb lankák (Kopár, Ördögös) oldalait juhnyájuk legeltetésére alkalmas legelők borítják.

A hosszan (mintegy 3 km-en) elnyúló falu – hossz tengelyével kelet–nyugati irányú elhelyezkedésben – a települést hosszanti irányban átszelő kis patak (Falupataka) két oldalán fekszik, valószínűleg hajdani lápok, tavak, nádasok kiszikkadt völgyében. A Falupataka a település alsó felét (az Alszeget) elhagyva ömlik a pókaiak által Rétpataknak nevezett, már említett Sárpataka nevű gyűjtőpatakba, amely Marossárpataknál éri el a Marost. A Sárpataka napjainkban már csak helyenként létezik, mert az 1970-es években medrében (a meder folyási irányában) – a Faragó és Marossárpatak között elterülő lapályon (réten) – mesterséges halastavat hoztak létre. A két helység között mintegy 17 km-es hosszúságban több duzzasztógát biztosítja a mesterséges medencék vízellátását a halállomány számára. Ezek a létesítmények igen hátrányosan befolyásolták a környező falvak állattenyésztési lehetőségeit, ugyanis azelőtt a Sárpataka menti árterületet a települések állatállományát füves takarmánnyal (szénával) ellátó természetes kaszáló (rét) foglalta el.

A falu kissé távol, 8 km-nyire fekszik a vasúti és fontosabb országúti közlekedési útvonalaktól. A Sáromberkét Faragóval összekötő megyei út – amely napjainkban már végig aszfaltozott – déli irányból jövet Póka keleti részén érkezik a helységbe, majd ennek közepe felé tartva éles kanyarban folytatódik, és északi irányban haladva hagyja el a települést. Az út körülbelül 1 km-nyi hosszúságban érinti a falut, és ebben az éles kanyarban szeli át a Falupataka feletti vasbetonhidat. A hosszan elnyúló falu két részét (az Alszeget és a Felszeget) a patak párhuzamosan és a mellette nyugatról keleti irányba haladó községi út köti össze. Ez képezi a közlekedés gerincét és kapcsolja be a települést a megyei úthálózatba.

Az Alszeg a faluközponttól északkeletre fekvő, míg a Felszeg a faluközponttól nyugati irányba haladó utca menti falurész. Ezt a falurészt Bogátinak is nevezik, mely nevet való-

* A []-ben szereplő számok a monográfia végén található forrásmunkákra utalnak.

színüleg az itt régóta lakó Bogáti nevű családoktól kapta. A Kis utca az előbbi utcából jobbra ágazik el, az újabb Szél utca pedig a falu keleti részén terül el. Mivel magasabbra kiemelkedő, sima területen fekszik, gyakori az uralkodó szelek járása, ezért nevezték el Szél (Kálmán?) utcának. Ezen utcák nevei nem hivatalosan bejegyzett utcanevék, hanem a mindennapi élet gyakorlata, a néphagyomány alkotta meg őket.

A Falupataka bal oldalán elterülő falurész napsütötte, délies fekvésű. A reggeli nap sugarai az Enyed, Ógát és Szakadás meredek dombtetőin terebélyesedő erdők lombjain áthatolva és följük emelkedve, tiszta időben egész nap verőfényrel ragyogják be az ezen oldalon elterülő udvarokat, zöldség- és gyümölcsöskerteket, szántóföldeket és legelőket. A patak jobb oldalán elterülő falurész, valamint a fölötte levő kertek, kaszálók és legelők (Kicsicsonka, Avasalja, Csonthordó) északi fekvésűek és vizenyős talajúak. Éghajlatuk is nedvesebb, mert ide csak a déli és délutáni órákban érnek el a napsugarak.

Földrajzi elhelyezkedését illetően, Póka körülbelüli fekvése a következő: északi szélesség $46^{\circ} 45'$; keleti hosszúság $24^{\circ} 31'$. Összehasonlításképpen a legközelebbi nagy település, Marosvásárhely adatai: $46^{\circ} 33'$ és $24^{\circ} 36'$. [79.] A jelenlegi Maros megye adatai: $46^{\circ} 4'$ – $47^{\circ} 12'$ és 24° – $25^{\circ} 15'$. [85.] A falu tengerszint feletti magassága 350–400 m között van. A templom körülbelül 381 m tengerszint feletti magasságban áll.

Szomszédos települések: északon Toldalag és Pusztaalmás, nyugaton Mezőmojos és Mezőcsávás, délen Pókakeresztúr, keleten Marossárpatak és Vajdaszentivány. E települések közül csupán Pusztaalmás és Toldalag irányában nincsenek erdők, a többi település és Póka között kisebb-nagyobb erdőségek terülnek el.

Póka földrajzi fekvésénél fogva mérsékelt éghajlatú. Az utóbbi években jellemző a korán, már november közepe táján beköszöntő korai tél, a rövid átmenet az ősz és tél, valamint a tél és tavasz között. A leghidegebb hónap a január szokott lenni $-3,8^{\circ}\text{C}$, a legmelegebb pedig a július, $18,9^{\circ}\text{C}$ évi középhőmérséklettel. A csapadék évi megoszlása igen változatos, különösen az utóbbi évek kiszámíthatatlan időjárása következtében. Kezdenek uralkodóvá válni a kora nyári tartós esőzések, amelyeket tartós szárazság előz meg vagy követ. Az évi közepes csapadékmennyiség 700 milliméter körül van, az uralkodó szél északnyugati irányú.